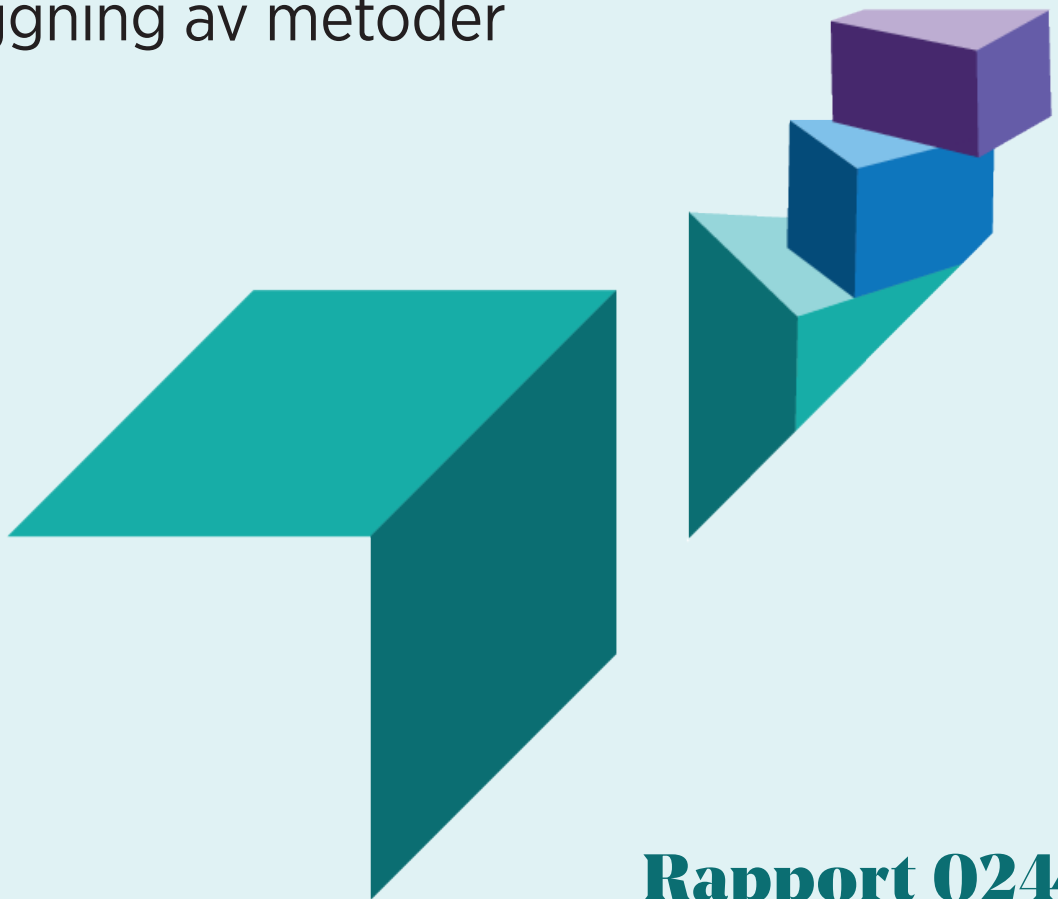

Utbildning i yrkessvenska och svenska för företagare

Kartläggning av metoder

Rapport 0241

Vi stärker Sverige genom att stärka företagens konkurrenskraft

Tillväxtverket ska skapa så bra förutsättningar som möjligt för företag i hela landet att vara konkurrenskraftiga. Det innebär att vi öppnar dörrar och river barriärer – för ett Sverige där fler företag vill, kan och vågar.

Kunskap, nätverk och finansiering är våra viktigaste verktyg. Tillväxtverkets insatser skapar direkta resultat hos de företag och aktörer som vi samverkar med, men även förutsättningar för företag och regioner att möta framtidens utmaningar. Vårt största enskilda uppdrag är att bidra till att EU-medel investeras i projekt för regional konkurrenskraft och sysselsättning.

Tillväxtverkets publikationer kan laddas ner på tillvaxtverket.se. Vill du beställa en tryckt publikation eller söker du en publikation som publicerades innan 2015 hänvisar vi till vår webbshop publikationer.tillvaxtverket.se.

© Tillväxtverket

Stockholm, februari 2018

Digital: ISBN 978-91-88601-56-8

Rapport 0241

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Vukica Bosnjak

Telefon, växel 08-681 91 00

Förord

Sverige genomgår likt flertalet länder i Europa en snabb demografisk förändring och riskerar problem med en åldrande befolkning samtidigt som arbetskraften minskar. Befolkningsprognoserna visar att Sverige inte skulle klara arbetskraftsförsörjningen utan invandringen. Att möta utmaningen om kompetensförsörjningen är ett gemensamt åtagande för många aktörer med olika uppdrag och ansvar - nationellt och regionalt.

Just nu och under de närmaste åren ska många nyanlända etablera sig i Sverige, vilket innebär både en utmaning och en möjlighet för det svenska samhället. Företagande är en av flera viktiga vägar till sysselsättning och etablering och kan ge både egen försörjning och bidra till tillväxt och utveckling av näringslivet.

Tillväxtverkets samlade erfarenheter visar att insatser och modeller som innehåller inslag av intensiv språkinläring med betoning på yrkesrelaterad svenska kan underlätta för nyanlända att etablera sig i det svenska samhället. Vi ser att utbildning i kombination med yrkesutbildning är mycket viktiga inslag i nyanländas etablering som kan bidra till att öppna dörrar till viktiga nätverk och kontakter i näringslivet.

Samtidigt vet vi att en systematisk tillämpning av modeller saknas på nationell nivå. Det var också orsaken till att Stelacon fick i uppdrag av Tillväxtverket att genomföra en kartläggning av modeller för yrkessvenska och svenska för företagare. Studien är tänkt att underlätta för Tillväxtverket och andra företagsfrämjare att identifiera insatser som kan bidra till mer systematisk tillämpning av modeller för språkinsatser på nationell nivå.

Resultatet i studien visar också på ett antal framgångsfaktorer och förbättringsområden rörande modellernas utformning och tillämpning, till exempel betydelsen av behöriga språklärare, behov av yrkeskompetens på området med mera.

Rapporten och dess resultat stärker oss i vår övertygelse att möjligheten att kombinera språkundervisning med yrkesinriktad utbildning och praktik eller anställning leder till en snabbare etablering i arbete eller företagande för många. Tillsammans med resultat från andra studier och utvärderingar utgör den ett värdefullt underlag för oss när vi utformar framtida insatser.

Stelacon svarar för innehållet i studien. Lejla Babajic Löfgren, programledare Främja nyanländas företagande, svarar för frågor om studien.

Helena Nyberg Brehnfors

Enhetschef Entreprenörskap och
företagande
Tillväxtverket

Innehåll

1	Sammanfattning	5
2	Bakgrund	6
2.1	Syfte	6
2.2	Genomförande	6
3	Resultat	7
3.1	Insatsernas utformning	8
3.2	Insatserna är målgruppsanpassade	10
3.2.1	Förkunskaper från SFI-undervisningen krävs för de flesta kurser	11
3.2.2	Tydliga mål och krav på deltagare	13
3.2.3	Tre insatser med regional samverkan	13
3.2.4	Arbetsmarknadens behov och det lokala näringslivet	14
3.2.5	Hur modellerna för yrkessvenska är integrerade med den yrkesinriktade undervisningen skiljer sig åt mellan insatser	14
3.2.6	Flera modeller för yrkessvenska visar på fördelar med språkinläring genom praktisk tillämpning eller förankring	16
3.3	Finansiering av insatserna	17
3.4	Framgångsfaktorer och förbättringsområden	19
3.4.1	Lärarnas kompetens	19
3.4.2	Individens förutsättningar och motivation	19
3.4.3	Samverkan med det lokala näringslivet och andra kommuner	20
3.4.4	Mer tid, fler behöriga lärare och bättre samverkan med näringsliv utgör förbättringsområden	20
3.4.5	Utvärdering av modeller för yrkessvenska	21
4	Slutsatser	22
4.1	Att kombinera framgångsfaktorer bör ge en bra grund för en modell för yrkessvenska. 23	
4.2	Förankring i yrke och näringsliv	24
4.3	Samverkan mellan kommuner	24
5	Referenser	26
6	Bilaga 1. Intervjuguide till ansvariga för modeller för yrkessvenska	27

1 Sammanfattning

Stelacon har på uppdrag av Tillväxtverket genomfört en kartläggning av modeller för yrkessvenska och svenska för företagare. Vi genomförde 14 intervjuer med aktörer som arbetar med yrkessvenska och svenska för företagare. Bland dessa förekom både offentliga och privata aktörer, verksamma på såväl lokal som regional nivå. Vissa insatser i studien finansieras av bland annat Tillväxtverket medan andra finansieras genom den reguljära verksamheten för Svenska för invandrare (SFI) och Arbetsförmedlingen. Exempel på yrken som modellerna är utformade för är svetsare, lärare, vårdpersonal och företagare.

Resultatet från kartläggningen visar ett antal framgångsfaktorer rörande modellernas utformning och tillämpning:

- Behöriga språklärare och kompetens inom yrkesområdet höjer kvaliteten på undervisningen.
- En tydlig koppling till yrkesområdet och tydliga mål ökar deltagarnas motivation.
- Samverkan med näringslivet och andra aktörer på arbetsmarknaden gör att undervisningen tydligare kan utformas efter arbetsgivares kompetensbehov.
- Praktisk tillämpning har en positiv inverkan på språkinlärningen.

Intervjuerna pekar även på flera områden som kan förbättras:

- Flera aktörer upplever tidsbrist, ibland på grund av att deltagarnas etableringstid tar slut och de därför inte längre har rätt att delta i etableringsinsatser.
- Brist på behöriga lärare gör det svårare att bedriva undervisning av hög kvalitet.
- Flera aktörer bedömer att samarbetet med arbetsgivare inom berörda branscher måste bli bättre för att undervisningen bättre ska kunna anpassas till kompetensbehovet.
- Studiematerialet på yrkesutbildningarna behöver anpassas till målgruppen.

2 Bakgrund

Samtliga kommuner i Sverige ansvarar för att erbjuda nyanlända undervisning i svenska för invandrare (SFI). Ungefär 45 procent av kommunerna erbjuder SFI med yrkesinriktning och/eller yrkesutbildning¹. Tillväxtverkets samlade erfarenheter visar att insatser och modeller som innehåller inslag av intensiv språkinläring med betoning på yrkesrelaterad svenska i kombination med andra insatser kan underlätta nyanländas förutsättningar för sysselsättning och företagande i Sverige.

Fördelen med yrkesinriktad språkundervisning är att vissa yrkesområden, som exempelvis läkare eller svetsare, använder en speciell terminologi som normalt inte ingår i SFI-undervisningen. Den teoretiska språkinlärningsdelen har i yrkesinriktade språkkurser fokus på det språk som används på den framtida arbetsplatsen. Ett annat sätt som yrkessvenskan kan organiseras på är att kombinera SFI med gymnasiala yrkesprogram eller arbetsmarknadsutbildningar². Utbytet mellan yrkesutbildningen och SFI-kursen kan variera, men samarbete mellan lärarna i de olika delarna kan fördjupa kunskapen i språket. Den praktiska tillämpningen innebär generellt att kursdeltagare kan öva på tal och lära sig nya uttryck på plats, vilket kan effektivisera språkinläringen.

I huvudsak kan två typer av språkinsatser urskiljas: en som ofta refereras till som yrkessvenska som riktar sig till de som redan är yrkesutbildade eller är på väg in i ett yrke. Den andra typen är svenska för företagare som riktar sig till dem som tidigare varit företagare eller är intresserade av att bli företagare. Stelacon har med utgångspunkt i dessa två typer av språkinsatser fått i uppdrag av Tillväxtverket att kartlägga olika modeller för yrkessvenska som används för språkinläring.

2.1 Syfte

Syftet med studien är att kartlägga modeller för yrkessvenska och svenska för företagare samt identifiera framgångsfaktorer. Kartläggningen bygger på intervjuer. Med studien som underlag ska Tillväxtverket kunna identifiera insatser som kan bidra till en mer systematisk tillämpning av modeller för språkinsatser på nationell nivå.

2.2 Genomförande

Stelacon inledde studien med inläsning av tidigare studier och rapporter kring projekt och insatser som innehåller yrkesutbildningar med svenskundervisning. Därefter rekryterade vi relevanta aktörer utifrån urvalskriterier som vi tagit fram tillsammans med Tillväxtverket. Urvalskriterierna är en spridning mellan regionsstorlek (stor stad och mindre stad/landsbygd), yrkesinriktning, typ av aktör (privat och offentlig) samt antal deltagare i kursen. Totalt genomfördes 14 intervjuer med olika aktörer. Både projekt och löpande verksamhet finns representerat i intervjumaterialet, och de benämns fortsättningsvis insatser. Se Tabell 1.

¹ *Mottagande och etablering av nyanlända 2016*. 2017. Länsstyrelserna, <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/integration/META/mottagande-och-etablering-av-nyanlanda-2016-META.pdf> (Hämtad 2017-09-11).

² Ett exempel på detta är den modell som används i Gävleborgs län.

Tabell 1. Lista över insatser som inkluderats i studien

Insatser	Yrkesområde	Stor stad	Mindre stad/landsbygd	Regi	Deltagare per tillfälle
yrkessvenska.se	Läkare		X	Privat	1–4
"Svets & Svenska - En ljusnande framtid"	Svetsare		X	Offentlig	20–25
SFX Stockholm	Flera	X		Offentlig/Privat	Varierar
Språkundervisning med asylsökande läkare	Läkare	X		Offentlig	18
Svenska för företagare	Företagare		X	Offentlig	6
Vårdsvenska	Vårdpersonal		X	Offentlig	26
Framtidens företagande*	Företagare		X	Offentlig	7
Crea	Flera		X	Offentlig	12–13
Svenska för akademiker (SFA) med inriktning pedagogik	Lärare		X	Offentlig	Cirka 20
Lernia	Flera	X	X	Privat	Varierar
"Hur svårt kan det va?"**	Flera		X	Offentlig	Varierar
Svenska för entreprenörer	Företagare	X	X	Offentlig/Privat	20–25
Yrkes-SFI Skåne	Flera	X	X	Offentlig/Privat	Varierar
Arbetsmarknadsutbildning och SFI i Gävleborgs län	Flera		X	Offentlig	20

*) Har en allmän språkkurs som inte är kopplad till företagarkursen eller andra yrkesinriktade kurser.

**) I den här insatsen finns inget direkt språkmoment, den är istället inriktad på att få ut nyanlända i arbete genom samverkan inom kommunens olika enheter.

Intervjuerna utgick från ett frågeunderlag med 31 frågor, se bilaga 1. Frågorna hade tre huvudområden: modellens utformning, målgrupp för insatsen och den egna synen på modellens användbarhet. Resultatet från intervjuerna ger en samlad bild över likheter och olikheter mellan modeller för yrkessvenska och svenska för företagare samt olika framgångsfaktorer och områden som kan förbättras. Samtliga insatser i studien innehåller yrkesinriktade praktiska och teoretiska moment samt språkmoment.

3 Resultat

I följande kapitel presenteras resultatet från 14 intervjuer med aktörer som arbetar med insatser som innehåller yrkesutbildningar med svenskundervisning.

3.1 Insatsernas utformning

Samtliga aktörer som intervjuats har som mål att förkorta tiden till arbete eller företagande för nyanlända och förbättra integrationen. Trots liknande mål har aktörerna olika perspektiv på hur språkundervisningen ska utformas och integreras med den yrkesinriktade undervisningen: i vissa fall är språkundervisningen mer fristående från den yrkesinriktade undervisningen och i andra fall är de mer integrerade i varandra.

I tabellen nedan listar vi samtliga insatser i studien med korta beskrivningar av innehåll och utformning.

Tabell 2. Utformning av insatser som inkluderats i studien

Insats	Utformning
Yrkessvenska A till Ö (Region Jämtland)	Undervisning sjukvårdssvenska två förmiddagar/vecka Självstudietid 2–3 halvdagar/vecka Praktik 2 dagar/vecka
Svets & Svenska – en ljusnande framtid (Högsby kommun)	SFI 50 procent Yrkesutbildning med yrkesinriktad svenska 50 procent
Sfx Stockholm (Stockholms län)	Exempel på utformning: <u>Svenska för bussförare</u> 20 veckor utbildning yrkesinriktad svenska 19 timmar/vecka + självstudier Bussförarutbildning cirka 20 veckor Yrkesinriktat innehåll: Trafikteori. Fokus på terminologi inför prov. Gästföreläsare. Studiebesök. Praktik. <u>Svenska för medicinsk personal</u> Upp till 18 månader beroende på nivå i svenska vid start Cirka 20 lektionstimmar/vecka med yrkesinriktad svenska + 15–20 självstudier/vecka Yrkesinriktat innehåll: Orienteringskurser i medicinsk svenska, studiebesök i vården. Temadagar. <u>Svenska för företagare</u> Max 12 månader beroende på nivå i svenska vid start Cirka 20 timmar/vecka (flexibelt) med ”företagarsvenska” Yrkesinriktat innehåll: 5-veckors perioder med tematiskt upplägg. Gästföreläsare. Studiebesök. Starta-eget-kurs via Nyföretagarcentrum. Gruppdiskussion med Rotarymedlemmar.
Språkundervisning med asylsökande läkare (Södertörns högskola)	Cirka 3 månader svenskundervisning varav cirka 50 procent yrkesinriktad svenska. Språkstöd ett par gånger i veckan Yrkesinriktat innehåll: Kurser i svensk sjukvård, psykiatri. Efter svenskundervisning kurser i anatomi, rörelselära, rehabilitering och klinisk fysiologi under ett par månader
Svenska för företagare (Luleå)	Kursen genomfördes mellan hösten 2016 och våren 2017 24 lektionstimmar/vecka + självstudier 8 timmar/vecka med ”företagarsvenska”

	Yrkesinriktat innehåll: tematiska lektioner i Sverigekunskap, företag och arbete, marknadsföring och kunder, ekonomi och företagande
Vårdsvenska (Luleå)	Kurser på heltid under cirka 1 år Svenskundervisning 50 procent (varav yrkesinriktad svenska cirka 10 timmar/vecka) 8 timmar praktik/vecka
Framtidens företagande (Ludvika och Smedjebackens kommun)	Cirka 40 timmar introduktionskurs i svenska med grundläggande "Sverigekunskap" Starta eget-kurs Ingen svenska inom företagarkursen
Crea (Sundsvalls kommun)	Insatsen cirka 6 månader Introduktionskurs under 8 veckor inom ett antal yrkesområden Efter introduktionskurs val av yrkesområde med efterföljande kurs i yrkesinriktad svenska och praktik Svenskundervisning heltid en vecka efter val av yrkesområde. Efter det parallellt med praktik. Yrkesinriktat innehåll: praktik inom valt yrkesområde, teoretiska kurser som baseras på gymnasiala kurser.
Svenska för akademiker (SVA) – Pedagogspåret (Arboga kommun)	Pågår i genomsnitt under 3 terminer Svenskundervisning 9 timmar/vecka Praktik ute på skola 2 dagar/vecka Teoretiska kurser inom "skolkunskap" (läroplaner, kursplaner, yrkesterminologi)
Lernia	Exempel på utformning verksamhetsförlagd SFI: Utbildningen kombinerar svenskundervisning 15 timmar/vecka med verksamhetsförlagd praktik inom valt yrkesområde I kursen ingår även yrkessvenska, arbetsmarknadsorientering och studiebesök. Förbereder för framtida yrkesutbildning
Hur svårt kan det va? (Falun kommun)	Arbetsmarknadssatsning. Matchning mellan nyanlända och företag. Ingen svenskundervisning inom denna insats
SFI för entreprenörer (Malmö Sfi-skola)	Flexibel start- och sluttid Cirka 25 timmar/vecka "företagarsvenska" Arbetar i tematiska projekt. Varje projekt pågår under cirka 2 veckor. Experter bjuds in för att ge respons på studenters projektarbeten Kombineras med andra kurser på gymnasienivå inom exempelvis samhällskunskap eller ekonomi på Komvux
Yrkes-SFI i Skåne (Region Skåne)	Exempel på utformning inom Arbetsmarknadsutbildning med integrerad SFI: <u>Naturvård med SFI</u> Utbildning under 12 månader Steg 1: Introduktion 1 vecka Steg 2: Arbetsträning inkl. kurser (ex. röjsåg, motorsåg, arbete vid väg) cirka 6 månader. Svenskundervisning cirka 2–3 dagar/vecka. Steg 3:

	<p>Instegsjobb 6 månader Steg 4: Rekryteringsträff</p> <p>Exempel på utformning inom Yrkesvux med integrerad SFI: <u>Bageri i kombination med SFI/SVA</u> Utbildningen är i genomsnitt 53 veckor Inleds med orienteringskurs 50 poäng SFI studeras parallellt med utbildningen Den yrkesinriktade delen varvar praktiska och teoretiska kurser Kurser inom hygien, bageri steg 1, konditori, bageri steg 2 Halva utbildningstiden genomförs på en arbetsplats</p> <p>Exempel på utformning inom Akademikerspåret: <u>SFI för ingenjörer och tekniker</u> Flexibel kursstart. Utbildningstid varierar beroende på studietakt Studier upp till 25 timmar/vecka Svenskundervisning kombinerad med projektorienterat arbetssätt med olika tekniska teman. Yrkesrelaterade uppgifter och presentation 1 dag/vecka Studiebesök och gästföreläsare Praktik ingår</p>
<p>Arbetsmarknadsutbildning och SFI i Gävleborgs län</p>	<p>Arbetsmarknadsutbildningar inom omvårdnad, lokalvård, restaurang, besöksnäring, service, skogsvård – efter behov. Kombineras med ordinarie SFI 15 timmar SFI per vecka 25 timmar yrkesutbildning per vecka Totalt 80–100 veckor per utbildning Nära samarbete mellan SFI-lärare och yrkeslärare, men skilda kompetenser</p>

Utformningen av de språkliga momenten i modellerna för yrkessvenska och svenska för företagare varierar. Utformningen påverkas av flera faktorer. En sådan är längden och utformningen på insatsen i vilken modellen för yrkessvenska är införlivad. En annan påverkande faktor är hur nära modellen är kopplad till den reguljära SFI-verksamheten i kommunerna. En tredje aspekt är språkets funktion i det yrke som man utbildar sig till/förbereder sig för.

3.2 Insatserna är målgruppsanpassade

Med undantag från en modell för yrkessvenska riktar sig alla insatser till nyanlända personer som är inskrivna i en SFI-verksamhet. Kraven på förkunskaper, såväl språkmässigt som yrkesmässigt, skiljer sig dock åt. Nedanstående tabell visar vilka förkunskapskrav som respektive insats kräver:

Tabell 5. Insatsernas kravnivåer

Insatser	Krav på språknivå för antagning?	Krav på yrkesbakgrund för antagning?
Yrkessvenska A till Ö	Nej	Läkarutbildning
Svets & Svenska – en ljusnande framtid	Nej	Nej
SFX Stockholm	SFI nivå C-D beroende på utbildning	Varierar beroende på yrkesområde
Språkundervisning med asylsökande läkare	Nej	Utbildade läkare (tog in en person utan examen)
Svenska för företagare	Avklarat SFI nivå B	Nej
Vårdsvenska	Avklarat SFI nivå B	Nej
Framtidens företagande	Nej	Nej
Crea	Gärna avklarat SFI nivå B	Nej
Svenska för akademiker (SVA) – Pedagogspåret	Avklarat SFI nivå B	Lärarytelse minst två år
Lernia	Avklarat SFI nivå A-D beroende på utbildning	Beror på uppdragsgivare
Hur svårt kan det va?	Nej	Nej
Sfi för entreprenörer	Avklarat SFI nivå B	Nej
Yrkes-sfi i Skåne	Avklarat SFI nivå A-D beroende på utbildning	Varierar beroende på yrkesområde
Arbetsmarknadsutbildning och SFI i Gävleborgs län	SFI nivå B eller C	Nej

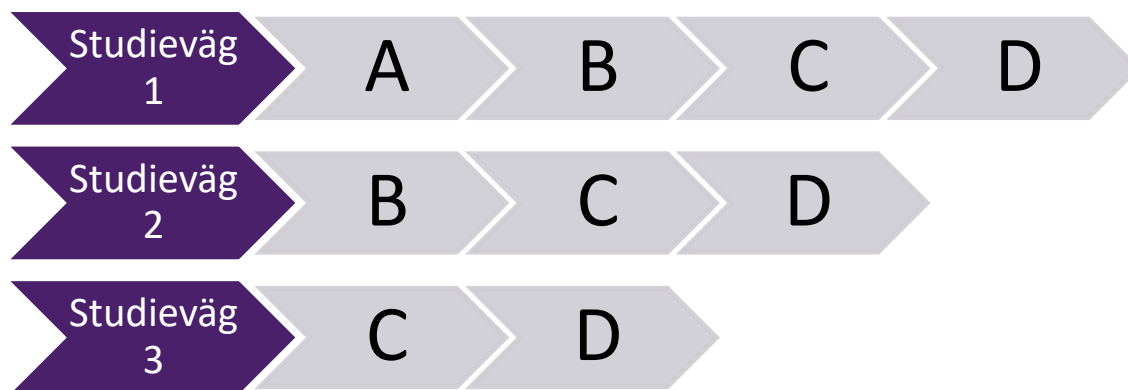
Även om målgruppen är likadan för i stort sett alla insatser som ingått i denna studie finns det skillnader inom målgruppen nyanlända. Till exempel är Crea i Sundsvalls kommun inriktad på personer med låg studiemotivation som bedöms ha svårt att fullfölja SFI-kursen. De större insatserna, som till exempel Arbetsmarknadsutbildning och SFI i Gävleborgs län, eller SFX i Stockholm kan ha målgrupper som består av allt från personer med kort skolgång och liten studievana till grupper med universitetsstudier i ursprungslandet.

3.2.1 Förkunskaper från SFI-undervisningen krävs för de flesta kurser

Majoriteten av insatserna kräver att personer ska ha klarat SFI nivå B eller att de bedöms befinna sig på en studienivå över nivå B. Vissa aktörer genomför även kartläggningar under antagningsprocesserna för att bedöma personers språknivåer och personliga lämplighet. Kunskaper i språket möjliggör en högre nivå på undervisningen.

I majoriteten av modellerna för yrkessvenska har deltagarna läst SFI innan de börjar kursen/utbildningen. SFI består av tre olika studievägar som är anpassade efter vilken utbildning och studievana deltagarna har, se figur 3 nedan.

Figur 1. Svenska för invandrare (SFI) har tre olika studievägar

Sammanlagt har SFI fyra nivåer, A till D. Studieväg 1 (A-D) i SFI är för de individer som sedan tidigare inte har någon eller mycket kort studiebakgrund och som förväntas ha en långsam progressionstakt. Studieväg 2 (B-D) är för individer med kort studiebakgrund som också förväntas behöva en relativ långsam progressionstakt. Den tredje och sista studievägen i SFI (C-D) är utformad efter individer med lång studiebakgrund som förväntas ha en snabb progressionstakt³.

Vissa insatser har som grundkrav att deltagarna ska ha betyg i SFI på en viss nivå, allt från B-nivå till D-nivå beroende på yrkesområde. En av fördelarna med att ha en viss grundkunskap i det svenska språket är att deltagarna enklare kan ta till sig informationen i kursen som oftast genomförs i ett intensivt tempo. De individer som har en längre utbildning kan påbörja yrkesutbildning med SFI nivå C direkt utan att ha läst SFI A och B innan.

Gemensamt för de kurser inom svenska för företagare/entreprenörer är att det inte finns ett formellt krav på att deltagarna ska ha klarat en viss SFI-nivå, dock ses det som positivt om man har en viss studievana och vissa svensk-kunskaper. Intervjuer genomförs ofta under antagningsfasen för att kartlägga de sökandes nivå i svenska samt studievana.

De utbildningar/kurser som inte har ett formellt krav på SFI-nivå inleder ofta med ett allmänt inriktat språkmoment. Ett exempel är insatsen "Språkundervisning för asylsökande läkare" vid Södertörns högskola. Insatsen inleddes med en intensivkurs i svenska för att förbereda deltagarna inför de yrkesinriktade kurserna som gavs på svenska. Andra insatser har också inletts med en allmän svensk-kurs, med varierande längd. Längden på språkkursen påverkas av hur mycket finansiering man har tillgång till och vad målet med kursen är.

³ Läs mer på Stockholms stads webbplats: <http://www.stockholm.se/sfi> (Hämtad 2017-06-13)

3.2.2 Tydliga mål och krav på deltagare

Intervjuerna visar att språkkurserna ger ett bättre utfall om undervisningen har ett tydligt mål, som i insatsen vid Södertörns högskola. Där var målet att deltagarna skulle klara ett antal prov för att kunna komplettera sin läkarutbildning och ansöka om läkarlegitimation.

Också i Gävleborg finns tydliga mål för deltagarna. För att deltagarna ska kunna nå målen kommuniceras också de krav som ställs väldigt tydligt. Många kurser innebär resor, eftersom de inte erbjuds i alla kommuner. Det krävs också ett stort engagemang av deltagarna: de förväntas ägna heltid åt kurserna den tid de pågår och de har endast två veckors ledigt under sommaren. De tydliga kraven och målen i den verksamhet som bedrivs i Gävleborg kombineras med regelbunden individuell uppföljning. Samordnarna⁴ besöker varje kurs var 6:e vecka och för samtal med deltagare och lärare om hur kursen i sin helhet fungerar och hur det går för enskilda deltagare.

3.2.3 Tre insatser med regional samverkan

Vi har genomfört tre intervjuer med aktörer som arbetar med modeller för yrkessvenska som har sitt ursprung i eller har utformats genom samverkan mellan olika aktörer inom regioner.

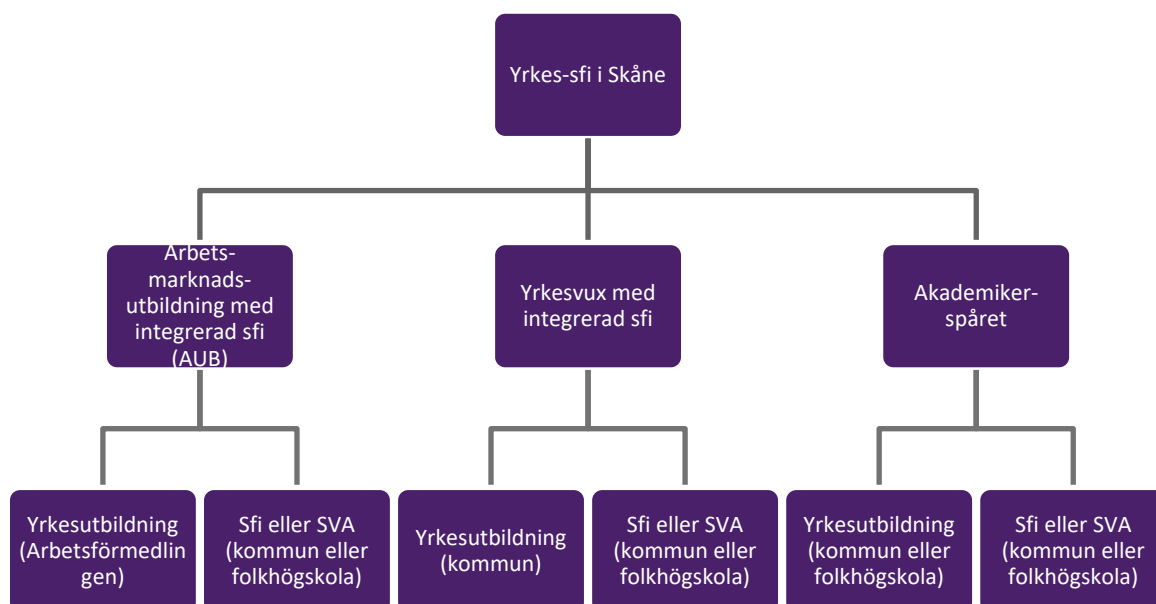
I Gävleborgs län samarbetar kommunerna med Arbetsförmedlingen. De har en gemensam samordning för att organisera och administrera utvecklingen av nya kurser och antagning till kurser. Upplägget är att kombinera arbetsmarknadsutbildningar med SFI, vilket i praktiken innebär att kurserna är arbetsmarknadsutbildningar som förlängs för att få utrymme för SFI.

Sfx Stockholm (Svenska för yrkesutbildade i Stockholms län) är ett samarbete mellan samtliga kommuner i Stockholms län, Kommunförbundet Stockholms län samt Länsstyrelsen i Stockholm. Från början erbjöds endast en utbildning som innehöll svenskundervisning för medicinsk personal, när utvärdering visade att utbildningen var framgångsrik ökades antalet kurser. I nuläget erbjuder Sfx Stockholm kurser inom nio olika yrkesområden.

En annan regional insats med en modell för yrkessvenska som till viss del liknar upplägget i Stockholm är Yrkes-SFI i Skåne (Svenska för invandrare – med yrkesinriktning). Insatsen är ett samarbete mellan Skånes samtliga kommuner, kompetenssamverkan Skåne, Arbetsförmedlingen, Kommunförbundet Skåne, Länsstyrelsen Skåne, Lärosäten Syd och Region Skåne. Insatsen erbjuder kurser som är kopplade till 17 yrkesområden. Ansvariga bakom den skånska insatsen har inspirerats av både Sfx Stockholm och den så kallade Gävleborgsmodellen som nämnts ovan. Yrkes-SFI i Skåne består av tre olika spår, se figur 3 nedan.

⁴ Det finns två samordnare för insatsen i Gävleborg: en från kommunerna och en från Arbetsförmedlingen. Dessa båda samarbetar i utveckling av kurser, organisation, antagning och uppföljning.

Figur 3. Yrkes-SFI i Skåne består av tre huvudspår. Ansvariga aktörer för de olika spåren återfinns inom parantes

3.2.4 Arbetsmarknadens behov och det lokala näringslivet

"Det primära målet för oss är anställning, yrkessvenskan får man helt enkelt på köpet. Det finns ett stort behov inom branschen. Det finns inte så många "svenska" gymnasieungdomar som vill arbeta med det här. Samarbetet med näringslivet har gått väldigt bra, det är viktigt. [...] Det får ju företagen vara med och forma kurserna för att de [deltagarna] ska vara anställningsbara." – citat ur intervju

Flera aktörer har utarbetat modeller för yrkessvenska som till största del appliceras på kommunal nivå. Majoriteten av dessa modeller har utformats i samråd med det lokala näringslivet. Både de yrkesinriktade och språkinriktade momenten är därför anpassade till det lokala näringslivets kompetensbehov. Ett exempel är en insats som innehåller svetsutbildning kombinerat med språkundervisning. Andra intervjupersoner resonerar på liknande sätt. Genom anpassning efter den kommunala arbetsmarknadens behov finns det större chans att snabbt få ut personer i jobb/sysselsättning.

I Gävleborgs län har dock utgångspunkten inte enbart varit de kommunala eller regionala behoven på arbetsmarknaden. Istället har de sett till behovet på arbetsmarknaden över hela landet för att på så sätt öka elevernas chanser att hitta arbete efter kursens avslutning.

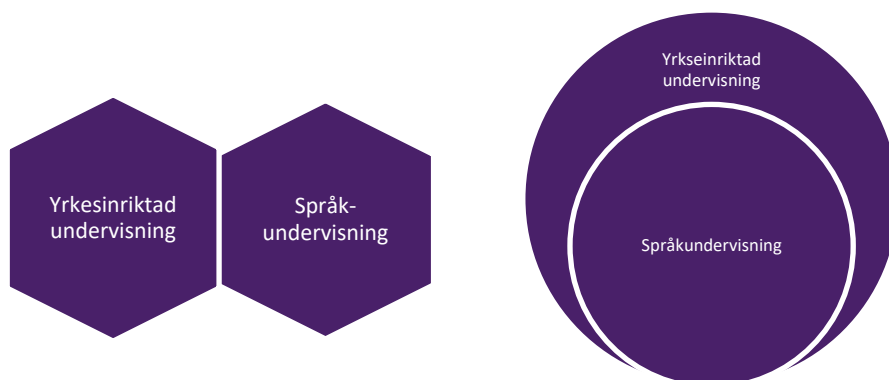
3.2.5 Hur modellerna för yrkessvenska är integrerade med den yrkesinriktade undervisningen skiljer sig åt mellan insatser

Generellt för nästan samtliga modeller för yrkessvenska är att deltagare måste ha blivit godkända på en viss nivå i SFI för att kunna bli antagna till utbildningarna. En stor del av

språkundervisningen genomförs därför innan yrkesutbildningen påbörjas. I vissa insatser fortsätter deltagarna att studera SFI vid sidan om yrkesutbildningen. I flera insatser blir den språkliga undervisningen till stor del separerad från den yrkesinriktade undervisningen. I andra insatser har man valt att gå längre i att integrera den språkliga undervisningen i den yrkesinriktade undervisningen.

Se figur 3 nedan för illustration över hur de språkliga momenten är integrerade med de yrkesinriktade momenten.

Figur 3. Språkundervisningen kan antingen vara helt integrerad med den yrkesinriktade undervisningen eller vara separat från den.

Vilket upplägg som passar bäst förefaller till största del bero på yrkesområde. I vissa yrkesområden, som exempelvis läkare, finns höga krav på språkliga kunskaper som är sammankopplade med yrkesrollen. Dessa kunskaper är en förutsättning för att ens få påbörja praktik.

De aktörer som intervjuats framhåller olika perspektiv på huruvida den språkundervisningen ska vara yrkesinriktad eller inte. Flera intervjupersoner ser stora fördelar med att låta språkundervisningen vara yrkesinriktad i så stor utsträckning som möjligt eftersom det underlättar för deltagare att få anställning och ökar möjligheten till att bygga nätverk inom sin bransch. Vissa intervjupersoner anser också att fler personer blir mer motiverade att lära sig svenska när den praktiska kopplingen blir tydligare. Andra pekar dock på eventuella risker med att låta språkundervisningen bli för starkt kopplad till ett specifikt yrke.

"Vi skulle jättegärna ha en språkmodell där man får mycket yrkessvenska (...). Men om de skulle ångra sig sedan så blir det svårare att byta spår. Du kan ju söka dig vidare till en utbildning eller ett arbete utifrån dina egna önskemål om det finns reguljär svenskundervisning." – citat ur intervju

Genom att befinna sig i sammanhang med andra personer som är utbildade eller intresserade av att utbildas inom samma yrkesområde som en själv får språket en större mening. En intervjuperson hävdar att det finns en viktig koppling mellan språk och identitetsskapande.

"Tidigare forskning om språkundervisning har visat att kopplingen mellan mer praktisk kunskap kombinerat med språkundervisning ofta är ett framgångsrikt koncept. Identitet och språk är även starkt sammankopplade, när ens yrkesidentitet tydligare kopplas till språkundervisningen tror jag att man blir mer motiverad." – citat ur intervju

Trots att några intervjupersoner belyst vikten av att behålla den allmänt inriktade språkundervisningen ser ändå en klar majoritet av de intervjuade fördelar med att låta en så stor del som möjligt av språkundervisningen vara integrerad med den yrkesinriktade undervisningen.

Språkundervisningen i kursen "SFF - Svenska för företagare" i Luleå kommun följer kursens, på förhand bestämda upplägg som består av följande teman:

- Sverigekunskap
- Företag och arbete
- Marknadsföring och kunder
- Ekonomi
- Företagande

Intervjun med kursansvarig i Luleå kommun visar att deltagarna upplevde att deras svensk-kunskaper förbättrades avsevärt genom kursen. Den svenska de fick undervisning i var starkt kopplad till den kunskap de behöver ha som potentiellt framtida företagare. Ett liknande upplägg har man även på kursen "Svenska för entreprenörer" vid Folkuniversitetets Sfi-skola i Malmö. Men istället för att på förhand fastställa vissa teman erbjuder man ett flexibelt upplägg där deltagarna själva får utforma kursens teman. På så sätt kan kursen erbjuda undervisning som ger maximal nytta för just de deltagarna kursen har vid ett enskilt tillfälle.

3.2.6 Flera modeller för yrkessvenska visar på fördelar med språkinläring genom praktisk tillämpning eller förankring

Oavsett om en utbildning/kurs är inom s.k. låg- eller högkvalificerade yrkesområden indikerar intervjuerna att den praktiska tillämpningen och förankringen har stor betydelse för hur mycket deltagarna utvecklas i det svenska språket. Alla modeller för yrkessvenska innehåller praktiska moment, exempelvis i form av praktik, praktisk undervisning i en verklighetstrogen miljö eller studiebesök på potentiella arbetsplatser. Utformningen av det praktiska momentet beror på yrkets natur.

Utbildningen Svenska för akademiker (SFA) med inriktning pedagogik i Arboga kommun är ett exempel på en modell där deltagare praktiserar på skolor två dagar i veckan. En av de kursansvariga säger i intervjun att:

"Det som jag tycker är bra med vår utbildning är att vi prioriterar praktiken, vi satsar på att de ska komma ut och jobba. (...) Ganska ofta följer de en specifik lärare, men ibland arbetar de i olika klasser, i olika årskurser och i olika ämnen." – citat ur intervju

Som citatet ovan antyder är den praktiska delen inte bara viktig för att utveckla den språkliga kompetensen, den är även viktig för att förbereda deltagare för framtida jobb. Praktiken utgör ofta en bra arbetserfarenhet som de kan ta med sig och visa upp när de söker jobb efter utbildningens slut. I vissa fall blir de även erbjudna jobb under tiden som de studerar. Deltagarna i insatsen "Svets och svenska" i Högsby kommun får praktisk undervisning på halvtid. Undervisningen kombinerar språkträning med praktisk träning i svetsyrket. Undervisningen är utformad för att förbereda deltagarna på att samarbeta med

framtida kollegor. En av de ansvariga för "Svets och svenska" som intervjuats framhäver betydelsen av att lära sig tala svenska i en miljö där samarbete är av yttersta vikt.

"Det är viktigt att man ska kunna lära sig att samarbeta, det är så vi arbetar, pratar svenska hela tiden. Jag inbillar mig nästan att svenskinläringen går bättre under praktiken och yrkestimmarna än under SFI-lektionerna." – citat ur intervju

Kopplingen till arbetsplatser blir en viktig beståndsdel i undervisningen. I insatsen "Språkundervisning för asylsökande läkare" vid Södertörns högskola genomförde deltagarna ett antal studiebesök på potentiellt framtida arbetsplatser, de fick också undervisning av lärare som själva är läkare. Enligt en av de kursansvariga finns det stora fördelar med att låta "kollegor" från branschen hålla i undervisningen.

"Jag tror inte att det fungerat lika bra om vi inte hade haft undervisningsblocket med läkare som lärare. Den yrkesinriktade delen genomfördes på frivillig basis, av pensionerade läkare. De [deltagarna] fick introduktion i medicinsvenska av kollegor från branschen och blev snarare betraktade som kollegor än studenter. Motivationen går ju upp enormt om man inte blir behandlad som någon som inte kan någonting och är okunnig." – citat ur intervju

De insatser som inriktar sig mot företagande fokuserar en del på att lära studenterna att utveckla sina entreprenörsegenskaper. Eftersom studenterna är intresserade av att starta företag inom olika områden försöker man fokusera på de egenskaper som kan vara bra att besitta som företagare överlag, oavsett bransch. Ett exempel på en kurs där man försöker utveckla entreprenörsegenskaper som kan komma till praktisk nytta är "SFI för entreprenörer" vid Folkuniversitetets Sfi-skola i Malmö. Studenterna får lära sig att ta stort eget ansvar och att arbeta i projektform, vid varje projektslut ska de presentera sin idé eller lösning för lärare och andra studenter. Ofta kan det ingå som del av undervisningen att studenterna ska ta kontakt med egenföretagare eller experter inom vissa frågor kopplade till entreprenörskap. Enligt en ansvarig lärare bidrar det praktiska arbetssättet till att studenterna snabbare lär sig svenska. Genom insatserna bygger de dessutom upp ett kontaktnät som kan komma till nytta i framtiden.

3.3 Finansiering av insatserna

De insatser som ingår i studien har olika former av finansiering beroende på om den är del av den ordinarie verksamheten eller del av ett projekt. Nedan följer en tabell som listar hur modellerna är finansierade/har finansierats och hur de anordnas:

Tabell 3. Insatsernas finansiering

Verksamhet	Finansiär	Anordnare
Yrkessvenska.se (Region Jämtland)	Region Jämtland	Upphandlad
Svets & Svenska – en ljusnande framtid (Högsby kommun)	Projektmedel från Tillväxtverket. Därefter Högsby kommun inom ramen för vuxenutbildning	Kommunal

Sfx Stockholm (Stockholms län)	Interkommunal ersättning	Kommunal och upphandlad
Språkundervisning med asylsökande läkare (Södertörns högskola)	Språkdelen finansierades genom medel från Tillväxtverket, Södertörns högskola och Länsstyrelsen i Stockholm. Den yrkesinriktade delen genomfördes på frivillig basis	Högskola
Svenska för företagare (Luleå)	Luleå kommun	Kommunal
Vårdsvenska (Luleå)	Luleå kommun, inom ramen för SFI	Kommunal
Framtidens företagande (Ludvika och Smedjebacken)	Projektmedel från Tillväxtverket	Regionalt utvecklingsbolag
Crea (Sundsvall)	Sundsvalls kommun, tidigare även Arbetsförmedlingen	Kommunal
Svenska för akademiker (SVA) – Pedagogspåret (Arboga)	Från kommuner där studenterna är folkbokförda	Kommunal
Lernia	Från kommuner och Arbetsförmedlingen	Upphandlad
"Hur svårt kan det va?" (Falun)	Falun kommun	Kommunal
SFI för entreprenörer (Folkuniversitetet Malmö SFI-skola)	Från kommuner där studenter är folkbokförda	Folkhögskola
Yrkes-SFI i Skåne (Region Skåne)	Från kommuner där studenter är folkbokförda	Kommunal och upphandlad
Arbetsmarknadsutbildning och SFI i Gävleborgs län	Arbetsförmedlingen och kommunerna	Kommunal och upphandlad

De flesta modeller för yrkessvenska som inkluderats i denna studie finansieras antingen via kommunala medel eller via Arbetsförmedlingen. Flera insatser finansieras via de medel som avsatts till den reguljära SFI-verksamheten, vilket kan medföra en tajt budget.

"Vi gör allt inom ramen för SFI vilket betyder att vi inte har så stor budget att röra oss med. Som det ser ut nu måste vi förlita oss på att personer som kommer hit och föreläser gör det gratis." – citat ur intervju

Ett annat problem som har uppmärksammats är att det kan uppkomma vissa problem med studenters finansiering när etableringsperioden är avslutad. När etableringstiden är slut har de inte längre rätt till de etableringsinsatser som erbjuds utan blir istället inskrivna i andra insatser inom Arbetsförmedlingen. Detta gör att studenter ibland inte hinner avsluta utbildningen.

"Vi måste kunna köra åtta terminer har vi märkt för att studenterna ska bli attraktiva på arbetsmarknaden, vilket ibland blir ett problem. Efter två år är ju etableringstiden slut och då har vi inte längre möjlighet att hålla kvar

*dem. Då måste de gå via upphandlade aktörer via Arbetsförmedlingen.” –
citat ur intervju*

Kostnaden för att genomföra olika modeller för yrkessvenska varierar bland annat beroende på kursens längd och typ av yrke. Enligt uppgifter från Sfx i Stockholm kostar en kurs i Svenska för företagare upp till ungefär 60 000 kr per deltagare och innebär undervisning på halvtid under 12 månader. En kurs för en ingenjör kostar istället cirka 90 000 kronor per deltagare under 18 månader med 30 timmar undervisningstid per vecka. En kurs för lastbilsförare kostar cirka 100 000 kronor per deltagare men kan genomföras på knappt 6 månader och inkluderar då bland annat en körkortsutbildning.

3.4 Framgångsfaktorer och förbättringsområden

I följande avsnitt redogör vi för de framgångsfaktorer och förbättringsområden som lyfts fram under intervjuerna.

3.4.1 Lärarnas kompetens

En av de nyckelfaktorer som framhållits för att kunna skapa en framgångsrik modell för yrkessvenska är att ha lärare som är behöriga inom SFI eller svenska som andraspråk. Flera intervjupersoner har även lyft fram fördelar med att anställa lärare som också har kunskap inom det berörda yrkesområdet. Lärare som har en gedigen utbildning bakom sig har större förutsättningar att utforma modeller för yrkessvenska av hög kvalitet. En lärare menar att:

”En av de största fördelarna med vår kurs är att vi som undervisar är erfarna och kompetenta pedagoger, vi är hörsamma, vi lyssnar bra och vi kan identifiera vad de [studenterna] behöver för typ av stöd.”

Ett exempel som visar på behovet av skilda kompetensområden är Arbetsmarknadsutbildning och SFI i Gävleborg. Där är SFI-utbildningen skild från yrkesutbildningen, men de sker i samma lokaler och yrkeslärarna och SFI-lärarna samarbetar. Det kan till exempel betyda att SFI-läraren filmar arbetet som eleverna gör i yrkesutbildningen för att sedan använda filmen i undervisningen.

3.4.2 Individens förutsättningar och motivation

Majoriteten av intervjupersonerna framhåller även den höga ambitionsnivån hos studenterna som en av de största framgångsfaktorerna för en lyckad modell för yrkessvenska. Den höga ambitionsnivån skulle kunna förklaras med att studenterna får ta del av undervisning som ofta har ett tydligt mål. I kursen ”Språkundervisning för asylsökande läkare” vid Södertörns Högskola var ett tydligt mål att studenterna skulle förbereda sig för att kunna genomföra kunskapsprov på Socialstyrelsen som ett första steg till svensk läkarlegitimation. En av de ansvariga vid detta projekt berättade följande:

”Denna omgång är nu klar och specialistläkarna som deltog har gått vidare för att få en svensk läkarlegitimation från Socialstyrelsen. De ska först göra ett teoretiskt prov som är på svenska, vilket gör att man måste vara tillräckligt kunnig i svenska. Tidigare behövde man ha ett särskilt intyg för att man hade klarat en viss nivå i SFI. Nu har de tagit bort det kravet vilket är bra. Om man klarar det teoretiska provet får man gå vidare till det praktiska provet. Om man klarar detta får man gå vidare och genomföra en provtjänstgöring på ungefär sex månader. Efter det, om man klarar av

provttjänstgöringen kan man ansöka om läkarlegitimation.” – citat ur intervju

I Gävleborg har den individuella lämpligheten identifierats som så viktig att den personliga motivationen och lämpligheten är en viktig del i urvalet under antagningsprocessen. I den processen är SFI-rektorerna på kommunerna viktiga eftersom de har haft personlig kontakt med eleverna under ett par års tid. De har därmed god inblick i hur motiverad eleven är att lära, och om den har ett intresse för det yrke som utbildningen leder till.

3.4.3 Samverkan med det lokala näringslivet och andra kommuner

En annan framgångsfaktor som framhållits av flera intervjupersoner är samverkan med det lokala och regionala näringslivet. Om målet är att göra personer anställningsbara genom utbildningen måste utbildningsanordnare ha en god uppfattning om vilka kompetensbehov som finns på arbetsmarknaden. Några modeller för yrkessvenska har till och med utformats i samråd med aktörer inom näringslivet.

”Samarbetet med näringslivet har gått väldigt bra, det är viktigt. Vi har någonstans kring 30 olika svetsningskurser och vi kan forma vissa kurser efter vilken kompetens som företag efterfrågar. Företagen är med och utformar kurserna för att de [studenterna] ska vara anställningsbara.” – citat från intervju

Det finns även stora fördelar med att kommuner samarbetar med varandra för att invånare i hela regionen ska ha ett stort urval av utbildningar att välja mellan. De regionala modeller som ingått i denna studie är Sfx Stockholm, Yrkes-SFI i Skåne och Arbetsmarknadsutbildning med SFI i Gävleborg. Intervjuer med respektive samordnare pekar på liknande fördelar med en regional modell för yrkessvenska jämfört med enskilda kommunala modeller. En av fördelarna är att det blir mer kostnadseffektivt eftersom man lättare kan fylla upp kurser med elever. En annan fördel är att man kan erbjuda individer större valmöjligheter vad gäller utbildning, det kan vara svårare för en enskild kommun att erbjuda ett större antal kurser. En annan fördel är erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan olika aktörer. En projektansvarig som jobbat med modeller för yrkessvenska under flera år, menade följande:

”Det finns jättestora fördelar med en regional språkmodell, alla gör inte allt, en enskild kommun kan inte starta 18 utbildningar. Genom att ha gemensamt på regional nivå får eleverna större utbud. Det är den största fördelen. Sen finns det stor kunskap som olika aktörer kompletterar med varandra. (...) Fler utbildningar i samarbete, utbyte av kunskap. Vi sparar pengar och vi sparar på lärare.” – citat från intervju

3.4.4 Mer tid, fler behöriga lärare och bättre samverkan med näringsliv utgör förbättringsområden

Intervjupersonerna har identifierat ett antal hinder som måste lösas för att modeller för yrkessvenska ska kunna bli ännu mer effektiva och högkvalitativa. Det första hindret är bristen på tid. En av anledningarna beror på att vissa modeller är del av insatser som endast fått tillgång till medel för en kortare tid. En annan anledning beror på att vissa studenter måste avbryta sin utbildning eftersom etableringsperioden är slut.

Vissa insatser har haft svårt att få tillgång till behöriga språklärare som dessutom har kunskap inom det område man vill starta upp en utbildning. Intervjuerna tyder på att

detta är ett problem som är gemensamt oavsett om man anordnar modeller för yrkessvenska med både kommunal och regional spridning.

Utbildade lärare innebär en mer effektiv undervisning för fler elever. Under läsåret 2016/17 hade endast 35 procent av alla SFI-lärare lärarlegitimation med behörighet för SFI⁵, detta är problematiskt generellt men framför allt om det är stora klasser eller om svenskundervisningen ska ske på en hög nivå. Att lärarna dessutom har en yrkesutbildning inom den yrkessvenska som de undervisar i är än mindre vanligt, men har visat sig vara viktigt för att språkundervisningen ska ta rätt form. Behöriga lärare är en betydelsefull komponent i en framgångsrik modell.

I flera insatser/verksamheter har man även upplevt problem med att upprätta ett samarbete med näringslivet. Två intervjupersoner som arbetar särskilt med företagsfrämjande har lyft upp detta problem. För att skapa kontext i modeller för yrkessvenska anser de att mentorskap en viktig komponent. En modell för yrkessvenska har haft som mål att starta upp ett mentorprogram där nyanlända individer som är intresserade av att starta företag kan få stöd av lokala företagare som blir mentorer. Men på grund av bristande intresse från de lokala företagen har man ännu inte kunnat starta upp initiativet i den utsträckning som man hoppades på.

Ytterligare ett identifierat förbättringsområde är att ta fram målgruppsanpassat studiematerial inom yrkes- och arbetsmarknadsutbildningar. Idag är materialet anpassat för elever med svenska som förstaspråk, eller elever som har lång svensk skolgång.

3.4.5 Utvärdering av modeller för yrkessvenska

På grund av att de flesta modellerna i studien fortfarande är relativt nya är det många aktörer som inte har haft tid att ordentligt utvärdera modellerna. Samtliga intervjupersoner har dock en viss bild av hur många studenter som är sysselsatta efter avslutad kurs/utbildning, se tabell 6 nedan.

Tabell 6. Utvärderingar av deltagares sysselsättning efter avslutat deltagande

Insatser	Kvantitativ utvärdering	Kommentar	Deltagare per tillfälle
Yrkessvenska A till Ö (upphandlas genom AF)	Nej	Alla deltagare hade jobb redan innan de påbörjade den yrkesinriktade språkundervisningen.	1–4
Svets & Svenska – en ljusnande framtid	Nej	Många deltagare blir erbjudna anställning under och efter utbildningen. Finns inga exakta siffror på antalet anställda efter utbildning.	20–25
Sfx Stockholm (regional)	Ja, från 2011	I genomsnitt fick cirka 48 procent arbete inom sitt yrkesområde. Efter utbildningen Svenska för företagare hade cirka 66 procent av	Varierar

⁵ <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/utbildning-i-svenska-for-invandrare/personal/personal-i-utbildning-i-svenska-for-invandrare-lasar-2016-17-1.258573>

		deltagarna startat eget företag eller blivit anställda.	
Språkundervisning med asylsökande läkare	Nej	En stor andel gick vidare för att söka läkarlegitimation	18
Svenska för företagare	Nej	Alla har gått vidare till studier. En person har startat företag.	6
Vårdsvenska	Nej	Ännu inte avslutad	26
Framtidens företagande	Nej	Tre personer har startat företag	7
Crea	Ja, från 2015	Av totalt 130 deltagare blev 12 anställda utan stöd, 17 med timanställning, 12 studerade, 28 hade instegsjobb, 25 hade nystartsjobb och 8 stycken hade ett s.k. komijobb.	12–13
Svenska för akademiker (SVA) – Pedagogspåret	Nej	En person har blivit erbjuden anställning. Några andra har gått vidare för att studera.	Cirka 20
Lernia	Inte applicerbart		Varierar
Hur svårt kan det va?	Nej	20 personer har börjat arbeta och 20 personer är i praktik.	Varierar
SFI för entreprenörer	Ja	Efter första omgången gick 55 procent ut i arbete och 35 procent startade företag. Än så länge har cirka 40 företag startats.	20–25
Yrkes-SFI i Skåne (regional)	Nej	Få utbildningar är avslutade. Inom vårdutbildningen har mer än hälften fått sommarjobb som vårdbiträden.	Varierar
Arbetsmarknadsutbildning med SFI i Gävleborgs län	Ja	I utvärderingen från 2015 hade cirka 70 procent av deltagarna sysselsättning 6 månader efter kursens avslutande. Nivån varierar mellan olika program.	Cirka 20

4 Slutsatser

Syftet med studien är att med utgångspunkt i hur olika modeller för yrkessvenska fungerar undersöka om det finns möjlighet att initiera insatser till en mer systematisk tillämpning på nationell nivå. De flesta intervjuade är positiva till att sprida "sin" modell vidare, men några poängterar att det inte alltid är möjligt eftersom det kräver vissa förutsättningar lokalt (till exempel samverkan med andra kommuner, eller engagemang från näringslivet). Enligt en av de intervjuade aktörerna skulle ett ramverk för en modell för yrkessvenska behöva ta hänsyn till följande:

"1) Att man utgår från individen, att det finns ett yrke där hen kan arbeta. 2) Att det finns ett tydligt samarbete mellan undervisning och arbetsplats. ... 3)

Språkinsatsen måste anpassas efter varje individ och ha ett samarbete med bransch och näringsliv” – citat ur intervju

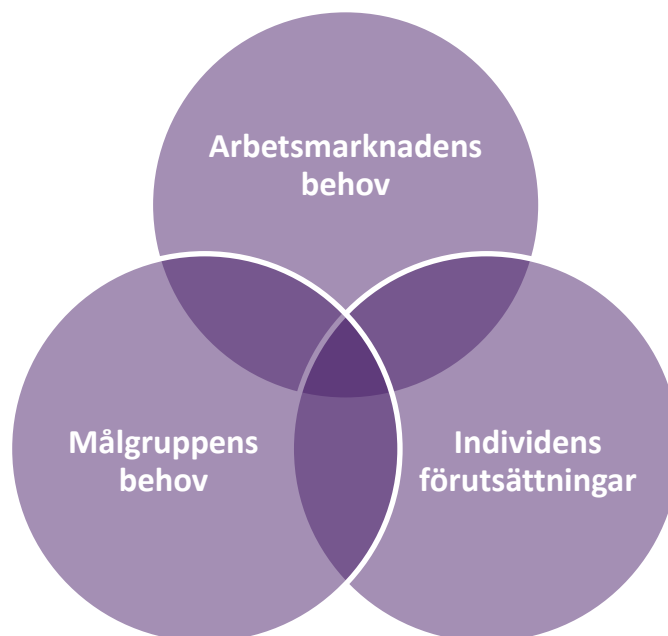
Sammantaget kan vi urskilja ett antal gemensamma framgångsfaktorer hos de insatser som vi har studerat i undersökningen. Framgångsfaktorerna bottnar i två olika delar, den språkliga insatsen samt arbetsmarknadsförankringen. Vad gäller den språkliga insatsen är **lärarnas kompetens** avseende såväl språk- som yrkesundervisning, **tydliga mål och krav** som stimulerar ambitionen hos studenter samt att **språkundervisningen är kopplad till den yrkesinriktade undervisningen**. Framgångsfaktorer som är kopplade till arbetsmarknaden är att utbildningen är **anpassad till arbetsmarknadens behov** samt att det finns en **samverkan med näringsliv och andra kommuner**.

Utifrån resultatet och nämnda framgångsfaktorer har Stelacon tagit fram ett antal komponenter som är viktiga för att uppnå framgång i en modell för yrkessvenska.

4.1 Att kombinera framgångsfaktorer bör ge en bra grund för en modell för yrkessvenska

Det är inte möjligt att säga att den ena modellen är mer framgångsrik än den andra, men med utgångspunkt i de identifierade framgångsfaktorerna bör anpassade modeller kunna utvecklas. Något som poängteras i flera intervjuer är vikten av att utgå från arbetsmarknadens behov, målgruppens behov och samtidigt ta hänsyn till individens förutsättningar att klara utbildningen.

Figur 4: Områden som är viktiga att ta hänsyn till vid utformning av modell som kombinerar språk- och yrkesinriktad undervisning.

I utvecklingsarbetet måste alltså arbetsmarknadens behov först identifieras. Här finns en rad hjälpmedel och officiella källor att ta del av vad gäller framtida bristyrken med passande kravprofiler. För att på en generell nivå identifiera målgruppens behov krävs insikter vad målgruppen behöver för att på sikt kunna få ett jobb, både vad gäller yrkeskunskap och nivå på svenska. Den sista komponenten är att förstå individens

förutsättningar för att klara en utbildning. I den delen finns många frågeställningar som behöver övervägas: intresset för yrket och för språket, kunskapsnivå i svenska och eventuell yrkeserfarenhet samt drivkrafter och engagemang.

4.2 Förankring i yrke och näringsliv

Om utbildningsinsatsen inte är förankrad i yrke och näringsliv finns en risk att den nya kompetensen hos eleven inte motsvarar ett verkligt behov på arbetsmarknaden.

Förankring i olika faser och på olika nivåer är därmed en viktig aspekt i en framgångsrik modell för yrkessvenska.

- lokal nivå
- språkinsats-näringsliv
- yrkesfolk

Lokal förankring innebär att modellen möjliggör att språkinsatserna är integrerade med ordinarie verksamhet. Detta kan innebära att undervisningen bedrivs tillsammans med andra elever på yrkesprogram.

En förankring mellan språkinsatsen och näringslivet innebär att det finns en praktisk tillämpning i modellen. Den praktiska tillämpningen bör justeras utifrån vilket yrke som språkinsatsen riktar sig mot. Inom vissa yrken är ett fackspråk inte lika viktigt för att kunna börja praktisera som andra, för dessa kan en alternativ språkundervisning som är mer praktiskt orienterad vara ett bättre alternativ än en mer teoretisk undervisning.

Förankring mellan individer med samma yrkesbakgrund är betydelsefullt för att individen ska behålla sin yrkesidentitet. Just att individer kan upprätthålla sin yrkesidentitet har visat sig grundläggande för att motivera till arbete och/eller studier.

4.3 Samverkan mellan kommuner

Överenskommelser regionalt och lokalt är viktigt för att möjliggöra strategisk och praktisk samverkan. Det kan göra det möjligt för kommuner att erbjuda ett bredare kursutbud och därmed för individer att få tillgång till utbildningar som passar deras förutsättningar. Samverkan är viktig på olika nivåer, mellan kommuner i ett län, inom kommunen, mellan kommunen och det lokala näringslivet.

Kommunal samverkan är viktig för att individen ska få bättre anpassad språkundervisning och snabbare komma i sysselsättning. Olika kommuner kan ha olika former och utbud av yrkes-/företagssvenska och genom samverkan inom länet kan nyanlända ta del av språkinsatser också i andra kommuner. I de flesta län finns eller utvecklas redan idag mellankommunal samverkan kring SFI. En fortsatt utveckling även för yrkes-/företagssvenska möjliggör att språkresurser kan effektiviseras och att utbudet på kurser kan utökas för den enskilda individen. Genom samarbete över kommungränser och mellan olika myndigheter har vägen till läkarlegitimation kortats från 7–8 år till 2–3 år i Stockholms län.

Inom kommunen handlar samverkan om samarbete mellan de kommunala enheterna som nyanlända möter. Dessa är till exempel samordningsansvariga, näringslivsenheten, SFI-rektorer och arbetsmarknadsenheter. Genom samverkan kan en arbetsmarknadsorienterad modell utformas vilken innebär att nyanlända exempelvis redan i första kontakten med samordningsenheten kan få hjälp med att skriva cv vilket

möjliggör att kompetens effektivt kan kartläggas. Detta är även viktigt utifrån andra aspekter eftersom dålig samverkan mellan olika kommunala enheter som den nyanlände möter kan resultera i dubbelarbete för handläggare.

Samverkan mellan utbildningarna och det lokala näringslivet ger en förankring som till exempel genom arbetsplatspraktik kan öka möjligheterna att hitta arbete efter utbildning. För personer som vill bli företagare kan förankringen i näringslivet istället bestå av mentorskap. Det ger eleverna möjlighet att lära sig affärskultur och affärsspråk, utöver kontaktnätet som det kan generera.

5 Referenser

Mottagande och etablering av nyanlända 2016. 2017. Länsstyrelserna, <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/integration/META/mottagande-och-etablering-av-nyanlanda-2016-META.pdf> (Hämtad 2017-09-11).

SFI – utbildning i svenska för invandrare. Stockholms Stad. 2017. <http://www.stockholm.se/SFI> (Hämtad 2017-06-13)

Statistik och utvärdering. Skolverket. 2017. <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/utbildning-i-svenska-for-invandrare/personal/personal-i-utbildning-i-svenska-for-invandrare-lasar-2016-17-1.258573> (Hämtad 2017-06-19)

Utbildad utanför EU och EES. Socialstyrelsen. 2016. <https://legitimation.socialstyrelsen.se/sv/utbildad-utanfor-eu-och-ees/lakare> (Hämtad 2017-06-12)

6 Bilaga 1. Intervjuguide till ansvariga för modeller för yrkessvenska

Bakgrund (cirka 2 minuter)

- Namn, roll, verksamhetsort(er)?
- Namn på projekt eller verksamhet?
- Är insatsen inriktad på yrkessvenska (*innefattar både dem som har utbildning inom ett visst yrke och som inte har utbildning men är på väg in i "ett yrke"*) eller svenska för företagare?

Modellens utformning (cirka 10 minuter)

- Följer ni en språkmodell inom ett samarbetsprojekt eller har ni utformat en egen språkmodell? (avser exempelvis språkmodeller som utformats på regional nivå och efterföljs av flera aktörer).
- Beskriv språkmodellen för språkinlärning och ursprunget.
- Beskriv hur språkmomentet är integrerat i ert projekt/verksamhet.
- Beskriv hur den språkrelaterade insatsen ser ut och vad den innehåller?
- Vad är syftet med språkinsatsen? Varför valde ni att integrera språkinsatser i er verksamhet/projekt?
- Hur finansieras insatsen?
- Hur tillämpas språkinlärningen?
- Lärarlett på distans?
- Lärarlett med fysiska möten?
- Helt på distans – ingen lärarledd vägledning?
- Är språkmodellen fri för spridning? Kan den verka som ett exempel och riktlinje för andra?

Målgrupp (cirka 6 minuter)

- Beskriv er målgrupp.
- Finns det krav på förkunskap i exempelvis svenska, tidigare utbildning eller yrkeskunskap? Något annat?
- Hur många deltar per utbildningstillfälle?
- Hur rekryteras deltagare?

Avslutande frågor (cirka 7 minuter)

- Utifrån ditt perspektiv, är det en framgångsrik språkmodell? Varför då?
- Finns eventuella behov av förbättringar?
- Skulle språkmodellen kunna tillämpas på nationell nivå? Hur då?
- Finns någon uppföljning och/eller utvärdering av språkinsatsen? Kan vi ta del av den?
- Har ni någon uppfattning om hur många av de tidigare deltagarna som idag har någon form av sysselsättning?